

ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ ՊԻՈՍ ԺԱ ՊԱՊԻ՝

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ ԹԱԻՐԻՋԻ ՄԵՋ

Թաւրիզ, 18 Փետրուար 1939

Փետրուար 10-ի զիշերը ռատիոները դուժեցին որ վախճաններ են Պիոս ԺԱ Պապը եւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Տէր Թորգոմ արքեպս. Գուշակեան:

Փետրուար 17-ի առաւօտեան ժամը 10-ին Թաւրիզի կաթողիկոս եկեղեցւոյ մէջ մատուցուեցաւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ ապա կատարուեցաւ հոգեհանգիստ Սրբազան Պապի յիշատակին:

Պատարագին եւ հոգեհանգստեան արարողութեան պաշտօնապէս հրաւիրուած էին Ատրպատականի Հայոց Առաջնորդ Գերաշնորհ Տէր Ներսէս Արքեպս. Մելիքթանդեանը, Արեւելեան Ատրպատականի ընդհանուր Նահանգապետն ու Ռատիկանապետը, Թաւրիզի քաղաքապետը, Կրթական դործերու վարիչը, Ֆրանսական, Անգլիական եւ Տաճկական Հիւպատոսները, Ամերիկեան միսիոնարութիւնը եւ քաղաքի բաղմաթիւ Հայ եւ Պարսիկ ինչպէս նաեւ օտարազգի երեւելիները:

Եկեղեցին լեցուն էր խուռն բաղմութեամբ: Խորհրդաւոր լուծեան մէջ մատուցուեցաւ Ս. Պատարագը՝ Թաւրիզի Կաթողիկոս մեծաւոր Le Cunuder-ի կողմէ:

Դաշնակի մասնակցութեամբ կ'երգէր երգեցիկ խումբը: Մահաբեմը զարդարուած էր պսակներով, որոնց մէջ դրուած Սրբազան Պապի մեծազիր նկարը, սեւ երիզով շքանակուած:

Պիտի յիշել, որ կաթողիկ հոգեւորականները մասնաւոր յարգանք ընդունեցին Գերաշնորհ Տէր Ներսէս Սրբազան Արքեպս. -ը, որուն կ'ընկերանար նաեւ առաջնորդական փոխանորդ Տէր Կարապետ աւագ քահանայ Մանուկեանը: Գեր. Ս. Հայրը առաջնորդուեցաւ եկեղեցւոյ առեանը, իրեն յատկացուած մասնաւոր տեղը:

* * *

Փետր. 16-ին, Հինգշաբթի, Վարդանանց տօնին օրը, Թաւրիզի Հայոց Ս. Աստուածածին Մայր եկեղեցւոյ մէջ մատուցուեցաւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ի յիշատակ Ս. Վարդանանց, եւ ի հանգիստ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք նորոգ հանգուցեալ Տէր Թորգոմ Արքեպս. Գուշակեանի եւ Դարաշումբի Ս. Ստեփանոս Նախավկայի վանահայր Տէր Ղեւոնդ Վ. Բարսեղեանի (վիճ. 22 Յունուար 1939):

Պատարագին էր Առաջնորդական փոխանորդ Տէր Կարապետ Ա. Քհնյ. Մանուկեանը:

Ատեանի մէջ պատրաստուած էր մահաբեմը, զարդարուած պսակներով, եպիսկոպոսական զգեստներով, խոյր, դաւաղան Ս. Վարդանի եւ Թորգոմ Պատրիարքի մեծազիր նկարներով:

Յաւարտ պատարագին Գեր. Ս. Հայրը աւուր պատշաճի դամբանականով մը բնորոշեց Վարդանանց տօնի համազգային նշանակութիւնը եւ ապա անդրադարձաւ ի Տէր հանգուցեալ Թորգոմ Պատրիարքին, որուն կենսադրութիւնը տուաւ եւ բարեմասնութիւնները յիշեց: Յարգանքի խօսքեր ուղղեց նաեւ հանգուցեալ Տէր Ղեւոնդ Վ.ին, որ 35 տարի շարունակ եւ անձուիրութեամբ վարեց Ս. Ստեփանոս Նախավկայի վանահայրութեան պատասխանատու պաշտօնը: Եկեղեցին եւ բաղր լեցուած էր խուռներամ բաղմութեամբ:

Մասիս

1. Ողբ. Ս. Քահանայապետին կեանքին ու գործին, ինչպէս և Նորբնաւորի նուիրած ենք թերթիս յաջորդ թիւը:

ԾԱՆ. ԽՄԲ.

ՏՕՆԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍՆԵՐ

ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԵՋ

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ — ՎԵՆԵՏԻԿ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ. — Թէեւ թատերական ներկայացումներու ճնշիչ շրջանին կը զուգահիւսէր ազգային մեծագոյն և նուիրական յիշատակը, այնու հանդերձ ամենամեծ խանդավառութեամբ տօնախմբուեցաւ ան ներշնչուած միջնորդի մը մէջ՝ ուր ամէն սիրտ կրօնքի և Հայրենիքի նուիրական սեղան դարձած այդ օրը՝ խունկ և սէր կը բուրէր հանդէպ մեր մեծ և սուրբ նահատակներու պաշտելի ոգիներուն, որոնք այն պահուն աշակերտութեան վրայ՝ ուռնացած Միւրթար Աբբասօր հոգւոյն օծումով և հրայրքով:

Այդ պահուն Միւրթարեան դաստիարակ Հայրերն ու իրենց սիրասուն աշակերտութիւնը մէկ ուխտ և մէկ նպատակ ունէին՝ զինուիլ խաչով ու սուրով՝ Ղեւոնդի և Վարդանի դիւցազնական հոգւով և օրինակով և նուիրութիւլ Հայ ազգի բարոյական ու նիւթական վերածնութեան և ազատութեան՝ կեանքով և մահով:

Հանդէսը տեղի կ'ունենար Վարժարանին թատերասրահին մէջ՝ ուր թարմ ու գունազեղ ծաղիկներու դրասանգներուն և սրբալոյս մոմերու պսակին մէջ կը շողողար «Աւարայրի դիւցազներ»ուն պատկերը՝ Աւիշանեան յղացումով կերտուած:

Հանդէսը բացուեցաւ յոտնկայս «Բամ փորտան»ի որոտընդոտ քայլերգով: Բարձրագոյն դասի աշակերտներէն՝ Տիգրան Աւքսանեան կուռ, հիւթեղ և ներշնչուած բանախօսութիւն մը կարդաց, ներկայացնելով Վարդանանց հերոսամարտը իրեն գաղափարի և բարոյականի ամենամեծ յաղթանակ մը պարսիկ նիւթական ուժին դէմ. և շնորհիւ այդ յաղթանակին՝ որ կեանքն և արիւնն արժեք մեր կրօնական և քաղաքական ամէնէն մեծ և նուիրական գէմքերուն՝ Հայ սերունդներուն փարուքը իրենց նախնաց սրբազան կրօնքին, մեր Հայրենիքի ազատագրութեան:

Երկար և խանդավառ ծափերով պսակուեցաւ բանախօսութիւնը:

Ապա սրբազան հերոսամարտն անմահացնող էջեր արտասանուեցան Եղիշէն՝ Հայոց պապսխանը Միհրնէրսեհի նամակին. իսկ Աւիշանէն «Պշպուրն Աւարայրի» սրբազան և հայրենաշունչ դրուագը՝ գրեթէ ամբողջութեամբ. որուն փակումն եղաւ Գամառ Քաթիպայի «Լեւոն Ամպիրը եկան...» խմբերգով:

Սրբազան տօնին հետ զուգակցելով վարժարանի Տեսուչ Վ.ին՝ Հ. Գարեգին Վ. Լազարեանի անունը, աշակերտներու մէջ մի գասարանի կողմէն սիրոյ և երախտագիտութեան արտայայտութիւններ եղան Միւրթարայ և զոյգ Բարեւարներու յիշատակով հիւսուած՝ գրական և գեղարուեստական պատկերներով:

Բարձրագոյն դասարաններու կողմէ պատրաստուած գրական յուշարձանը նուիրեց Մանուկ Էթմէքճեան՝ գեղեցիկ խմբագրականով մը՝ Վարդանանց յիշատակին ոգեկոչումով և ջերմ խոստումովը նահատակներուն արժանաւոր զաւակները ըլլալու իրենց ամբողջ կեանքով:

Հանդէսի գեղարուեստական բաժնին մէջ յատկապէս կը նշանակե՞ր աշակերտներէն Եղուարդ Եփրեմեանի յաջող մէկ նուագը դաշնակով՝ Մենտելսոնէն. ինչպէս աշակերտներուն կողմէ խմբերգներ «Տէր կեցո՛ դու զՀայս» և Վարժարանին քայլերգը «Քաջաց գէնքի» եւն: Հանդիսականներէն՝ Պրն. Հրաչ Քաջարեանց Ուսուցիչներու կողմէն և ապա Հ. Եղիա Փէշիկեան խօսք առին և ոգեկոչումին մէջ մեր անմահ նահատակներու յիշատակին՝ գովեցին ու հրահրեցին աշակերտութեան կրօնական և ազգասէր նուիրական զգացումները, բարեմաղթութեան բաժակ բարձրացնելով Տեսուչ Վ.ի երջանկութեան, Վարժարանին պայծառ յառաջացման և Հայ ազգին ազատութեան և բարօրութեան:

Տեսուչ Վ.ը յուզուած շեշտով գեղեցիկ գնահատականն ըրաւ աշակերտութեան և բոլորին միասիրտ և խանդավառ ցոյցներուն՝ Վարդանանց

և Ղեւոնդեանց սուրբ յիշատակին. քաջալերեց և յորդորեց զամէնքը հետեւելու մեր կրօնքի և Հայրենեաց դիպագնելու գծած շաւղին և անոնցմով ներշնչուելու և ոգեւորուելու մեր գործունէութեան մէջ, ու ջերմ շնորհակալութեամբ փակեց խօսքը երախտագիտական բոլոր ցոյցերուն և բարեմաղթութեանց համար որ իրեն եղան:

Ազգային սրբազան տօնին միացուցած էր Վարժարանին Տեսչութիւնը՝ բաշխումը մրցանակներու՝ որ յետաձգուած էր:

Բաց ի Մուրատ-Ռափ. Նախկին Աշակերտներու նուէրէն՝ զոր յիշած ենք ժամանակին թերթիս էջերուն մէջ, Ուստիս Ընդհ. Աբբահօր կողմէն ղրկուած էր բարի վարքի մրցանակ մը՝ Մխիթար Աբբահօր, ինչպէս նաեւ հայերէն լեզուի մէջ յաջողագոյններուն համար հայերէն գրքեր՝ վանքին կողմէն, յետոյ չքող հատորներ ֆրանսական կառավարութեան, իտալական Տանդէ ընկերութեան և ուրիշներէ:

Բոլոր հանդիսականներուն խանդավառ ծափերուն մէջ բաշխուեցան մրցանակները. ինչպէս յետոյ ուրիշ նուէրներ. և այսպէս փակուեցաւ հանդէսը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՄ — ԻՏԱԼԵՐԷՆ-ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

Փետրուար 15ին տեղի ունեցան խալերէն ու ֆրանսերէն լեզուով ներկայացումները տեղւոյն բարեկամներուն և պաշտօնական հրաւիրեալներու համար:

Ինչպէս յայտնի է, մասնաւոր հետաքրքրութեամբ է որ իտալացիները կը փութան լսելու իրենց լեզուն հայ տղոց բերնէն, և մեծ կ'ըլլայ միշտ, ինչպէս այս տարի ալ, իրենց զարմանքը այն շնորհքին և յաջողութեան համար որով մեր տղաքը իրենց մայրենի լեզուին չափ անսայթաք կը խօսին իտալերէնն ու ֆրանսերէնը:

Հրաւիրեալներուն մէջ աչքի կը զարնէին՝ բաց ի եկեղեցական հաստատութեանց ներկայացուցիչներէ՝ Ֆրանսական հիւպատոսը, Վենետիկ գաւառին Ուսումնական ու դպրոցական վերին հսկողի փոխանորդը, Կովակալին ներկայացուցիչը, բարձրագոյն վարժարաններէն ուսուցչապետներ, լրագրող եւն:

Բեմադրուեցաւ «Il grande silenzio» (մեծ լռութիւնը) թատերական շատ դժուար կտորը, խորապէս բարոյական և յուզիչ, ուր քահանան է որ կը պատկերանայ բարի հովիւի տիպարով, որ իր յարկին տակ պատսպարելով թշուառ եւ ղեռնագործ մը՝ զիտէ զղջումի տաք արցունքներ

հոսեցնել անոր աչքերէն ու սրբել զանի սրբաւար աւագանովը խոստովանութեան խորհուրդին: Հուսկ հարկ կ'ըլլայ խոստովանողի մը արիւթեամբ վիշտ, զրկանք ու բանտ կրել՝ սուրբ խորհուրդին աստուածային գաղտնիքի լռութեան պահպանութեան մէջ:

Քահանայի դերին մէջ վարպետ դերասանի իր ամբողջ ձիրքով կը փայլէր վարժարանիս բարեկամ՝ ուսուցիչ Mario Mari.

Գարձեալ մեծապէս յաջող էր Լ. Կիրակոսեան՝ եղեռնագործի դերով՝ որ իր ցաւին մէջ կը յուզէր բոլոր հանդիսականները, Տիգրան Աւետիսեան՝ դատաւորի դերին լրջութեամբ, Մանուկ Էթմէքեան՝ իբրեւ հաւատարիմ ժամկոչ զոհաբերուած ժողովրդապետին, Հրաչ Ապոյեան իբրեւ հայրը ժողովրդապետին՝ անոր հետ խորտակուած: Նոյնքան յաջող էին երկրորդական դերերուն մէջ՝ Հայկ Աթուհեան, Ժիրայր Նալպանտեան, Նշան Փամպուքեան, Սուրէն Յակոբեան, Լեւոն Թարաքեան և յատկապէս Գէորգ Գէորգեան՝ իր կատակերգակի ձիրքով և Անդրանիկ Քէօփրիւեան՝ իր բարերար մուրացիկի զուարթ ու սրտազրաւ տիպարով:

Երեք արարներու ընթացքին ալ երկար ծափեր խլեցին քաջ դերասանները:

Ապա հրաւիրեալները զուարթացան Մուլիէրի «Les fourberies de Scapin» (Աքափէնի խաբէութիւնները) յոյժ ծիծաղաշարժ կատակերգով, ուր Աքափէնի դերը կը կատարէր Մաքսիմ Գալուստեան, Արկանթինը՝ Գէորգ Գէորգեան, Սիլվեստրինը՝ Հայկ Մահտեսեան և Ժերոնթինը՝ Ալֆոնս Աթթարեան, ամէնքն ալ անսայթաք ֆրանսերէնով և վարժ դերասանի ձիրքով. ամէնքն ալ մեծապէս ծափահարուեցան և յատուկ ուրախակցութիւններ ընդունեցան ֆրանսական հիւպատոսէն իրենց յաջողութեան համար:

Հուսկ կը բեմադրուէր Իտալերէն լեզուով «Il piccolo Haydn» (Փոքրիկ Հայտըն) շատ սիրուն operette, ուր սկզբնաւորութիւնն և առաջին յաղթանակները կը պատկերացուին Աւստրիացի մեծ երգահանին:

Օփերէքը շատ սիրուն էր իր պարունակութեամբ և շատ հեշտալուր՝ իր մեներգներուն և խմբերգներուն շնորհալի ներդաշնակութեամբ:

Իսկապէս յաջողութեամբ փայլեցան Հրայր Թէրզեան՝ Հայտընի դերով, Յակոբ Անսուրեան՝ Հայտընի Ուսուցիչին, Վարդգէս Փաթափան՝ Վենետիկեան դեսպանի և Շաւարշ Տէր Պարսամեան՝ Սենեկապետի դերով, և աշակերտներու խումբ մը գիւղացիներու դերով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՄ — ՀԱՅԵՐԷՆ

Փետր. 19ին ալ տեղի ունեցան հայերէն ներկայացումները՝ Ուստիս Ընդհ. Աբբահօր, բոլոր Հայրերուն և աշակերտութեան, ինչպէս նաեւ Վենետիկ և Լիտուի հայ գաղութին և Փատուայի և տեղւոյս Հայ ուսանողութեան ներկայութեան:

Նախ բեմադրուեցաւ «Ողբերգական ժողովուրդ» երեք արարով յուզիչ տրամը՝ դրուագ մը ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան, որ իր ցնցող տեսիլներուն մէջ կը պատկերացնէր արհաւիրքի այդ շրջանը. հոն չարագործներ էին որ իրենց լարած դժոխային թակարթներուն մէջ կը բռնուէին և հուսկ կը փայլէր վրիժառու արդարութեան յաղթանակը շանթարձակ:

Արդարութեան վրիժառուի՝ Վանսքուր մարքիզի ծանր ու կարեւոր դերին մէջ խորագէտ ու վսեմ միանգամայն՝ մեծապէս յաջող խաղարկուկը ներկայանար Մանուկ Էթմէքեան:

Յեղափոխութեան սխրագործներէն կը ներկայանար Քարրիէր՝ քուլիսերի պաշտօնով, և իրեն գործակից լրտես՝ Փերնոտ չարագործ որ կը սպանուէր նոյն ինքն Քարրիէրի ձեռքով՝ խորագէտ խաղովը Վանսքուրի մարգիզին:

Քարրիէրի դերը կը կատարէր Տիգրան Աւետիսեան, իսկ Փերնոտինը՝ Լ. Կիրակոսեան, երկուքն ալ գիտակից և ուժեղ նկարագրով:

Կարեւոր դերեր կատարեցին յաջողութեամբ Նիկողոս Մինասեան, Հրաչ Ապոյեան, Յակոբ Զէյթունեան և Խաթակ Թանտրեան: Երկար և բուռն ծափահարութիւններու արժանացան բոլորն ալ իրենց յաջող խաղարկութեան համար:

Մեծապէս զուարճալի անցաւ և կուշտ կուշտ ծիծաղեցուց հասարակութիւնը «Երկու ճնակարկաւորներ» կատակերգութիւնը՝ մէկ արարով:

Յատկապէս ծափահարուեցաւ Գէորգ Գէորգեան իր պարզ դերով՝ ուր սակայն գիտցաւ դնել այնքան ոգի և ձեւ՝ հեղինակին:

Յաջող էին նաեւ իրենց կարգին՝ Նշան Փամպուքեան, Պետրոս Թէրզեան, Վահէ Զէյթունեան, Լեւոն Պեհէսիլեան, Նուպար Միհրանեան:

Հաճելի և շնորհալի էր բեմին վրայ երեւոյթը հնակարկաւոր գաւազներուն դերով չորս փոքրիկներու՝ Զարեհիկ Պաղտասարեան, Զարեհ Վ. Թերզեան, Ռ. Կլէյ և Անդրանիկ Էպէեան՝ չորսն ալ Եթովպահայ գաղութէն:

Բաց ի Մուլիէրի «Les fourberies de Scapin» զուարճալի կտորէն՝ որ հայերէն ներկայացման մէջ ալ կրկնուեցաւ, միջնարարներուն տեղի ունեցան քանի մը զուարճալի պատկերներ:

Նախ լսեցինք Աղեքսանդր - Վարդան Տէր Աւետիսեան փոքրիկին մէկ շատ շնորհալի արտասանութիւնը ուս յեղափոխական աշխարհահայեացքի շուրջ՝ ուր կը տեսնուին զանազան արարածներ Լենինի հետ խօսքի բռնուած:

Իրմէ վերջ բեմ ելաւ հայրը՝ Պրն. Իգնատ Տէր Աւետիսեան և ինքնահայ պուլկարական թղթակցութեան մը ձեւին տակ՝ առատ ծիծաղ դրաւ ամենուս մէջ: Երկուքին ալ խորին շնորհակալութիւն:

Միջնարարներուն մէջ իր յատուկ փայլն և մեծ յաջողութիւնն ունեցաւ Ա. Արփիարեանի «Ազգիս բարերարները» պատկերը:

Պուսահայ այդ տիպարները կը ներկայացնէին Վարժարանիս բարձրագոյն դասի աշակերտները՝ գլուխ ունենալով նախկին Սան Պրն. Իգնատ Տէր Աւետիսեանի դերը՝ որ Ատենապետի դերը այնքան բացառիկ յաջողութեամբ ներկայացուց, իր խօսքին ու ձեւերուն մէջ դնելով երբեմնի իսկական պոլսեցիին՝ իր ֆէսով ու ֆէսին վայել հոգեբանութեամբ, և այնպէս հասարակութեան շնորհեց կէս ժամիկ մը կուշտ ու կուռ ծիծաղի վայելքը: Տնօրէնի դերը կը կատարէր սաներէն Տիգրան Աւետիսեան՝ իր պաշտօնին գիտակից խաղարկութեամբ: Անգամ մ'ալ խորին շնորհակալութիւն մեր սիրելի դերասան Իգնատին:

Որքան որ սովորական երեւոյթ մը դարձած է Վարժարանի տարեկան այս ներկայացումը, սակայն նկատելով անոր յաջողութիւնը և տուած կեանքի դասերն ու տղոց համար կրթութեան և հրահանգի դերը՝ չենք կրնար չշնորհաւորել Վարժարանին յարգելի Տեսչութիւնը որ գիտակից իր դաստիարակի պաշտօնին ամէն տարի իր ջանքը կը նուիրէ բեմի աշխատանքին՝ ուսումնական - կրթական ծրագրի մաս համարելով զայն՝ ինչպէս որ է իսկապէս:

Մեր խորին գնահատանքն և ջերմ շնորհաւորութիւնը նաեւ սիրելի սաներուն որ գիտեն զուարթութեամբ նուիրուիլ թատերական աշխատանքներուն՝ կրթուելով իրենք ու զուարճացնելով մեզ:

ԽՄԲ.